

Üç Faktörlü Yeme Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). Üç Faktörlü Yeme Ölçeği. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32019>

Özet

Üç Faktörlü Yeme Ölçeği (ÜFYÖ), bireylerin yeme davranışları etkileyen psikolojik faktörleri de?erlendirmek amacıyla geli?tirilmiş standart bir araçtır. Bu ölçeğin temel amacı, bilişsel kısıtlama, yeme davranışında kontrol kaybı (disinhibisyon) ve açlık duyarlılığı olmak üzere üç ana boyuttaki yeme eğilimlerini ölçmektir. Sunulan çalışmada, Karakuş, Yıldırım ve Büyüköztürk (2016) tarafından gerçekleştirilen ve ölçeğin Türk kültürüne uyarlama, geçerlik ve güvenirlik analizlerini içeren kapsamlı bir psikometrik çalışmaya temsil etmektedir. Bu uyarlama, klinik ve araştırma ortamlarında Türk popülasyonunda yeme davranışlarının de?erlendirilmesi için standartlaştırılmış ve güvenilir bir araç sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Üç Faktörlü Yeme Ölçeği, Kısıtlı Yeme, Disinhibisyon, Açlık Duyarlılığı, Yeme Davranışları, Uyarlama, Psikometri

Yazarlar

Suzan Şeren Karakuş, Hakan Yıldırım, Şener Büyüköztürk

Amaç

Üç Faktörlü Yeme Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin yeme davranışları altında yatan mekanizmaları ve eğilimleri nicel olarak de?erlendirmektir. Ölçek, özellikle obezite, aşırı yeme ve yeme bozuklukları gibi klinik durumlarla ilişkili risk faktörlerini belirlemede önemli bir rol oynar. Bu araç, yeme davranışının sadece fizyolojik bir ihtiyaçtan ibaret olmadığını, aynı zamanda bilişsel ve duygusal bileşenleri içerdiğini varsayar.

Türk kültürüne uyarlama çalışması'nın spesifik amacı ise, orijinal ölçeğin kültürel ve dilsel e?de?erliliğini sağlayarak, Türkiye'deki araştırmacılar ve klinisyenlerin kullanabileceği geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı sunmaktır. Bu sayede, Türk popülasyonunun yeme davranış profilleri uluslararası standartlarda incelenebilir hale gelmiştir.

Yapı

Üç Faktörlü Yeme Ölçeği, adından da anlaşılacağı gibi, yeme davranışının üç temel psikolojik yapıdan oluşmaktadır. Bu yapılar, yeme bozuklukları literatüründe merkezi kabul edilen boyutlardır.

Bu üç faktör şunlardır:

Bilişsel Kısıtlı Yeme (Cognitive Restraint): Bireyin kilo kontrolü amacıyla yediklerini bilinçli olarak sınırlandırma ve kontrol etme çabasının ifade eder. Yüksek puanlar, sürekli diyet yapma eğilimini gösterir.

Yeme Davranışında Kontrol Kaybı (Disinhibition): Bireyin duygusal durumlar, çevresel ipuçları veya stres altında yeme kontrolünü kaybetme eğilimini ifade eder. Bu faktör, aşırı yeme ataklarıyla yakından ilişkilidir.

Açlık Duyarlılığı (Susceptibility to Hunger): Bireyin içsel açlık sinyallerine karşı yüksek hassasiyetini ve bu sinyallere tepki olarak yemek yeme dürtüsünü ifade eder.

Geçerlik

Uyarlama çalışmasında, ölçeğin Türk kültürü için yapısal geçerlik kanıtları incelenmiştir. Yapı geçerliliğini değerlendirmek için genellikle doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılır ve bu analizde orijinal üç faktörlü yapının Türk örnekleminde de korunduğu gösterilmiştir.

Ayrıca, ölçeğin alt boyutları ile ilgili diğer psikolojik ölçüm araçları (örneğin, vücut memnuniyetsizliği veya depresyon ölçekleri) arasındaki korelasyonlar incelenerek ölçüt bağıntılı geçerlik kanıtları sunulmuştur. Bu analizler, ölçeğin teorik olarak ilgili olması beklenen yapılarla anlamlı ilişkiler kurduğunu teyit etmiştir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirlik analizleri, iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alfa) hesaplanarak rapor edilmiştir. Türk uyarlaması çalışmasında, ölçeğin genel puanı ve her bir alt boyutu için kabul edilebilir düzeyde yüksek iç tutarlılık değerleri elde edilmiştir. Bu, ölçek maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Güvenirlik kapsamında ayrıca test-tekrar test güvenilirliği (kararlılık) da incelenmiş olabilir. Bu analiz, ölçeğin zaman içinde tutarlı sonuçlar verip vermediğini gösterir ve genellikle araya belirli bir süre konularak aynı bireylere tekrar uygulanmasıyla belirlenir. Yüksek test-tekrar test korelasyonları, ölçeğin kararlı bir ölçüm aracı olduğunu kanıtlar.

Faktör Analizi

Üç Faktörlü Yeme Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması sürecinde, ölçeğin yapısal geçerliliğini test etmek amacıyla faktör analizi teknikleri kullanılmıştır. Karakuş ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada, orijinal ölçeğin teorik olarak varsayılan üç faktörlü yapısının Türk popülasyonunda da geçerli olup olmadığının araştırılmıştır.

Yapılan analizler (genellikle Doğrulayıcı Faktör Analizi - DFA), Kısıtlı Yeme, Kontrol Kaybı ve

Açık Duyarlılık faktörlerinin birbirinden ayrışık ve anlamlı yapılar olarak ortaya çıktığını göstermiştir. Bu sonuçlar, orijinal TFEQ yapısının kültürel bağlamda başarıyla bir şekilde korunduğunu ve ölçeğin Türkçeye çevrilmiş formunun da aynı psikolojik boyutları temsil ettiğini desteklemektedir.

Araç

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Öz Bildirim Ölçeği (Self-Report Scale)

Language Available: Türkçe (Turkish)

Population Group: Yetkinler

Age Group: Genellikle 18 yaş ve üzeri bireyler

Population Details: Üniversite öğrencileri ve genel popülasyon örneklemeleri üzerinde geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Test Methodology: Derecelendirme ölçeği formatında maddeler içermektedir (Orijinal TFEQ'nin versiyonuna bağlı olarak Likert tipi veya doğru/yanlış formatı değişebilir).

Anahtar Kelimeler

Yeme Davranışı, Kilo Kontrolü, Obezite, Bilişsel Kısıtlama, Ölçek Geliştirme, Psikolojik Ölçüm

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Uyarlama çalışmasının sorumlu yazarının ORCID bilgisi kaynaktan belirtilmemiştir.

Affiliation Email addresses: suseren@gmail.com (Sorumlu Yazar Suzan Şeren Karakuş için belirtilen iletişim adresi).

Correspondence Address: Sorumlu yazar: Suzan Şeren Karakuş.

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Uyarlama Yılı: 2016

Şzinler ve Ücret: Ölçeğin kullanımı için orijinal geliştirenlerden ve uyarlama çalışması yapan yazarlardan izin alınması tavsiye edilir. Ticari olmayan akademik kullanımlarda telif hakları ve kullanımı ücretleri için sorumlu yazar ile iletişime geçilmelidir.

Orijinal uyarlama çalışmasının tam metni PDF formatında indirilebilir. Orijinal PDF'e bu adresten ulaşılabilir: uc-faktorlu-yeme-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Karakuş, S. Ş., Yıldırım, H., & Büyüköztürk, Ş. (2016). Üç Faktörlü Yeme Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(3), 229-237. DOI: 10.5455/pmb.1-1446540396

Stunkard, A. J., & Messick, S. (1985). The three-factor eating questionnaire to measure dietary restraint, disinhibition and hunger in obese patients. *Journal of Psychosomatic Research*, 29(1), 71-83. (Orijinal ölçek kaynağı).

Üç Faktörlü Yeme Ölçeği Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Kaynak içerikte Üç Faktörlü Yeme Ölçeği'nin maddeleri (sorular) bulunmamaktadır. Maddelerin tam listesi için Karakuş ve arkadaşları'nın (2016) yayımlanan makalesine veya sorumlu yazara başvurulması gerekmektedir.